

DIR-SE A TRAVÉS D'UN LLIBRE

Eulàlia Valldosera es diu a través de 'Mi último suspiro' de Luís Buñuel

Una conversa al voltant de les memòries del cineasta aragonès

MONTSE BARDERI

Eulàlia Valldosera va néixer a Vilafranca del Penedès. Va estudiar Belles Arts a Barcelona i gravat a l'Escola d'Arts i Oficis de Catalunya. Va viure a Amsterdam on va obtenir una llicenciatura d'Audiovisuals a la Gerrit Rietveld Academie. Ha viscut a Berlín amb una beca del Daad i actualment viu i treballa a Barcelona. Ha fet exposicions tan importants com una compilació retrospectiva a la Fundació Antoni Tàpies i, darrerament, ha exposat *Dependencias* al Museu Reina Sofia de Madrid. A la ciutat de Sabadell comptem amb obra seva a la seu de la Fundació Maria-Mercè Marçal de la qual n'és patrona fundadora.

MB. Per què *Mi último suspiro* de Luís Buñuel?

EV. Bé, és un llibre en primera persona, que neix amb un impuls expressat en les seves primeres pàgines que per a mi resulta inoblidable: reconèixer que la memòria té quelcom de sagrat. La mare de Buñuel va patir d'Alzheimer, i a l'escriure aquest llibre està restituint la mort de la mare amb paraules. A *Mi último suspiro* l'autor accepta la seva pròpia mort fent-nos partícip de la seva vida, una vida viscuda amb entusiasme i humor, amb dosis de bogeria i amb la disciplina ètica del qui sap que perdent, guanya. Aquestes memòries no són un seguit d'anècdotes sinó el reflex del programa intern d'una persona que va ser capaç d'establir una connexió única entre els seus pensaments, la seva inquietud espiritual, les seves accions, actituds mundanes i les seves obres.

MB. Comencem per parlar de la memòria. Buñuel diu: "*A medida que van pasando los años, esta memoria, en un tiempo despechada, se nos hace más y más preciosa*".

EV. La mare em va explicar que el meu primer dibuix el vaig fer amb el meu dit brut de caca, a les rajoles del bany.

MB. Sens dubte un record ben personal i d'una enorme força plàstica i simbòlica. Per una banda l'art, de tant en tant i segur que molt sovint, no és altra cosa que omplir de merda el món. I per altra, aquest record em fa pensar amb una escena —no sé si real o no— de Casanova a la presó on comença a escriure les seves memòries amb tinta, quan li van treure la tinta amb vi, després amb sang i finalment amb caca. És una forma de dir que l'artista té una força creadora irreductible, i que farà servir el que sigui per tal de dir el que necessita vitalment dir. Pel que fa a recordar la vida, Buñuel diu "*Si hay que seguir paso a paso*

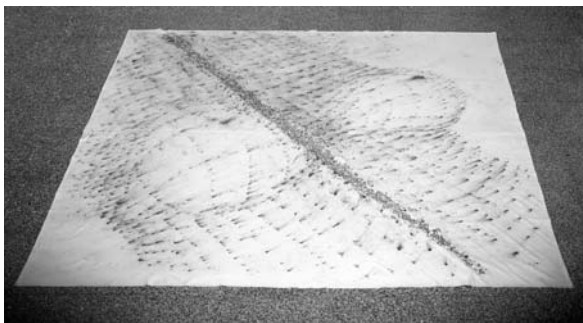

Cleaning

el azaroso camino de una vida, ver de dónde viene y a dónde va, ¿cómo distinguir lo superfluo de lo indispensable?"

EV. El pare em va dir que de gran seria monja, o bé pastora de cabres. Què va veure en mi? I la meua voluntat, comptava tant poc? Les paraules dites determinen. Sóc artista, reconeguda, per tant lidero el ramat. Sóc part d'una comunitat i duc el vel que em permet veure i treballar a les fosques.

MB. La imatge de l'artista, amb vel, és potent i afortunada. Per una banda és indubtablement femenina, un símbol que sovint és interpretat com d'opressió a la dona i que mirat des del prisma de l'art és aquesta doble relació amb el món de ser-hi i retirar-se. I a la vegada vel, em suggereix també "d'esquinçar el

Dependències 16 (a dalt) i Dependències 18 (a baix)

vel" que era com els antic grecs definien la veritat, l'aletheia, que en l'artista l'esquinça i el recús infinitament. També Buñuel es pregunta: "¿En qué momento se decidió mi vida? Hoy resulta imposible determinarlo".

EV. El pare desitjava un home i la mare va concebre una dona.

MB. Si, és ben paradoxal partir d'una voluntat que si s'hagués materialitzat significaria la nostra anul·lació i saber que no hauríem nascut si s'hagués sabut qui seríem.

"Me sentí muy impresionado por el testamento de Sade, en el que pide que sus cenizas sean arrojadas en cualquier parte que la humanidad olvide de sus obras y has de su nombre. Desearía poder decir lo mismo de mí. Viva el olvido. Yo solamente veo dignidad en la nada".

EV. -Eleva a categoria de ritus el fet d'escombrar l'estança...

MB. Permete'm que transcriui el que vas escriure al voltant del la teva exposició *El ombligo del mundo* i que potser són els punts suspensius d'on et va la memòria.

"El ombligo del mundo: documentación e instalación de un proceso.

Es un suelo a modo de alfombra cubierto de colillas y ceniza. Es una instalación en progreso. En realidad son tres, mostrándose en ellas diversas partes de un cuerpo femenino. El ciclo entero ha tardado más de una década en realizarse y conservarse. Las primeras presentaciones eran sistemáticamente barridas del espacio expositivo por parte de galeristas y comisarios. La falta

absoluta de medios por mi parte y la falta absoluta de fe por su parte procuraron el sacrificio repetido de varios suelos que pacientemente, durante días y días, construía con rigor a partir de los esquemas elaborados en mis tintas. El material tóxico debía ser primeramente acumulado o recolectado por mí. Después, la labor de colocación en el suelo era enorme e irreplicable. Quizá fue ésta situación, el abuso que sufrí por parte de los medios artísticos por los que transité aquellos años, la que procuró mi decisión final de incluir su destrucción como parte de mi programa. La condición para encarar tamaña operación, la de depositar una a una las colillas en la alfombra, era que al final las barrería YO misma. Barría mi trabajo con la escoba que, a modo de pincel, barría también siglos de pintura. Así nació la necesidad de testimoniar su pasada existencia con la fotografía, así como el de capturar el acto mismo de barrer, de destruir el objeto producido, mediante su registro en video.

Las colillas, residuos del acto de fumar tabaco o hierba, hablan de la respiración, del tiempo para la ensoñación, de la no-productividad, y también del desgaste, de la destrucción. Duchamp dijo "I like breathing better than working". Barrer habla del cuidado, de la renovación diaria de nuestro espacio vital. El cuerpo emergente en el suelo se convierte, mediante la barrida, en una sombra de sí mismo. A cada barrida los restos se acumulan creando formas geométricas que terminan en un montículo, en un punto central de donde nacerá otra manera de entender mi práctica, mi discurso como mediadora entre aquellas áreas de la vida para las que no tenemos lenguaje aprendido. Fuego apagado, consumido, las colillas barridas darán paso a toda mi obra posterior generada a partir de los trazos de la luz. Con sus hilos invisibles la luz unirá entre ellos los objetos que pueblan nuestro vivir. Y dado este paso, me permito aceptar que las imágenes seguramente mueren acumuladas en el ámbito del archivo".

Hi ha lligams secrets que ens uneixen a les coses, escollides o no, i que s'activen voluntàriament o involuntàriament

MB. Buñuel també diu: "Mi entusiasmo por Sade ha envejecido, pero el entusiasmo por todas las cosas es eterno".

EV. Hi ha lligams secrets que ens uneixen a les coses, escollides o no, i que s'activen voluntàriament o involuntàriament. Però les nostres coses poden arribar a formar un arxiu mnemònic que podem utilitzar a conve-

niència si aprenem a activar els delicats fils que les mantenen vives, tot nodrint-les o quan ja n'hem exhaurit tota la informació que emmagatzemen, quan ja no reflecteixen més que una dependència lenta i pesada, les podem deixar pansir o reviure en altres mans que les guareixin.

MB. Pel que fa a comprendre Buñuel diu: "La manía de comprender y, por consiguiente, de empequeñecer, de mediocritar —toda mi vida me han atosigado con preguntas imbéciles: ¿por qué esto? ¿por qué aquello?—, es una de las desdichas de nuestra naturaleza. Si fuéramos capaces de envolver nuestro destino al azar y aceptar sin desmayo el misterio de nuestra vida, podría hallarse próxima una cierta dicha, bastante semejante a la inocencia".

EV. Desprogramar-se. Primer cal desfer-se de tot allò que un no ha decidit ser. Reunir les pròpies deixalles i enfrontar-se amb una mort pròpia. Només així es pot començar, sentint que un és part d'una cosa més gran. El món és ple de produccions. (Producte: objecte amb una estratègia al darrera.) Actuar és com fer neteja.

MB. Pel que fa a la imaginació, Buñuel escriu:

"Mi imaginación está siempre presente y me sostendrá en su inocencia inatacable hasta el fin de mis días. Horror de comprender. Felicidad de recibir lo inesperado".

EV. Crear un escenari i mostrar tot allò que tradicionalment s'amaga darrera les bambolines. Descórrer les cortines per incorporar en la imatge aquells mecanismes o trucs que són el secret de l'artista, allò que el conforma i l'abasteix de poder, i el fa geni. Desmitificar-lo. L'espectador, atret a ocupar el centre d'una obra que no té centre, reviu les passes que l'artista ha donat i per trobar-hi el sentit es posa a recordar allò dispers i fragmentat, tot abocant el seu propi bagatge, la seva particular càrrega emocional.

MB. *"Estoy convencido que la imaginación es una facultad de la mente que puede ejercitarse y desarrollarse igual que la memoria".*

EV. La imaginació neix del caos. Qui s'acosta al caos només ho pot fer amb una enorme confiança que en sortirà. Hi penetrem a les palpentes i en sortim amb una forma, una imatge, una frase. La portem a la llum sense entendre-ho. El caos és desconfiar dels hàbits, dels llocs comuns, alliberar-se dels solcs fets a base de costums i repeticions sense sentit i que els grans hem construït per lidiar amb la por dels petits. Sentir-se infant i sentir la por sense forma allibera la imaginació.

MB. *"Existe la tentación de creer en la realidad de lo imaginario y acabamos por hacer una verdad de nuestra mentida".*

EV. La ment fabrica monstres.

MB. *"Mis errores y mis dudas forman parte de mí tanto como mis certidumbres".*

EV.- Només creant la foscor puc fabricar figures de llum.

MB. *"Existe la función tiránica del sexo. El sexo que no respeta ni barreras ni leyes, en cualquier momento puede convertirse en desorden y un verdadero peligro".*

EV. Si just abans que ens posseeixi l'impuls tenim on enfocar-nos, sorgirà l'obra. Però jo més aviat funciono a la inversa. Després de fabricar un esquema pausadament calculat, un esquelet de formes, l'incorporo, li poso la carn, la imatge entenedora, propera, quotidiana.

Eulàlia Valldosera

MB. *"Toda imagen de concupiscencia es el simple deseo de amor. Existe en el acto sexual una cierta similitud con la muerte, una relación secreta pero constante".*

EV. L'acte sexual és una expressió de poder i a la vegada, d'entrega. És un mirall d'absoluts.

MB. *"Creo que el cine ejerce cierto poder hipnótico en el espectador".*

EV. Retenir l'atenció de l'espectador el màxim de temps possible. Després de la invenció del cinema, les Arts visuals, o bé esdevenen hermètiques, o han d'incorporar el temps hipnòtic del cel·luloide en l'obra.

MB. Em podries fer una dedicatòria per aquest llibre que inicia aquesta sèrie?

EV. -Te'l dedico a tu perquè aquest no és un llibre d'un escriptor, sinó que és el text d'algú que té coses a dir, i ens recorda que l'ofici més important és viure.